

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Esteellisyys, kohtuullinen mukautus, yksityinen museo, hyvitys, hyvityksen kohtuullistaminen

Diaarinumero: YVTLTK/14XX/20XX ja 14XX/20XX

Antopäivä: XX.XX.2024

Liikuntarajoitteiset hakijat A ja B eivät päässeet yhdistyksen ylläpitämään kesäaikaan avoinna olevaan museoon, joka on vanha esteellinen rakennus. Hakijat olivat neuvotelleet asiamiehensä kautta vierailustaan museossa. Yhdistys oli päättänyt tutkia pyörätuoliluiskan rakentamista mutta luopui siitä, sillä laki ei siihen vastaajan mukaan velvoittanut.

Lautakunta totesi, että vastaaja on museopalveluita kesäaikaan tarjotessaan yhdenvertaisuuslain 4 §:n 4 momentin tarkoittama palvelujen tarjoaja, jolla siten lähtökohtaisesti on yhdenvertaisuuslain 15 §:n perusteella velvollisuus tehdä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa saada sen yleisesti tarjolla olevia museopalveluita.

Lautakunta katsoi, että hakijoilla oli ollut tarve kohtuullisille mukautuksille voidakseen nauttia vastaajan museopalveluista yhdenvertaisesti muiden kanssa. Asiassa oli syntynyt syrjintäoletta.

Lautakunta totesi, ettei asiassa esitetyn selvityksen perusteella ollut selvää, olisiko esimerkiksi väliaikaisen pyörätuoliluiskan rakentaminen ollut tosiasiallisesti mahdollista ja siten asianmukainen mukautus kyseessä olevassa konkreettisessa tilanteessa.

Vastaajan mukaan hakijat eivät ole olleet henkilökohtaisesti yhteydessä vastaajaan, jolloin osapuolet olisivat yhdessä voineet miettiä ratkaisua, miten hakijat olisi voitu avustaa sisään museotiloihin. Lautakunta totesi, että vastaaja on asiassa esitetyn selvityksen perusteella ainakin hakijoiden asiamiehen kautta saanut tiedon, että hakijat haluavat vierailla vastaajan ylläpitämässä museossa.

Lautakunta katsoi, että vastaaja ei ole esittänyt lautakunnalle, että se olisi ryhtynyt tai yrittänyt ryhtyä vuoropuheluun hakijoiden kanssa löytääkseen hakijoiden tarpeisiin soveltuvaa mukautusta, jotta hakijat olisivat voineet käyttää vastaajan museopalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vastaajan olisi tullut oma-aloitteisesti pyrkiä toteuttamaan tarvittavat mukautukset kommunikoimalla hakijoiden kanssa joko suoraan tai heidän asiamiehensä kautta. Vastaajan olisi tullut ymmärtää, että kohtuullisten mukautukset olisi tehtävä, jotta poistetaan esteet hakijoiden oikeuksien käyttämisen tieltä.

Vuoropuheluun ryhtyminen sekä tarvittavien ja asianmukaisten mukautusten toteutusmahdollisuuksien selvittäminen ei olisi ollut kohtuutonta vastaajalle, vaikka se on pieni yhdistys, jonka toiminnan laajuus on pientä ja jolla on pienet taloudelliset resurssit.

Lautakunta katsoi, että vastaaja oli syrjinyt hakijoita yhdenvertaisuuslain 8 §:n vastaisesti laiminlyömällä kohtuullisten mukautusten toteuttamista koskevan velvollisuuden ryhtyä vuoropuheluun hakijoiden kanssa mukautusten järjestämiseksi. Lautakunta kielsi vastaajaa jatkamasta tai uusimasta syrjintää.

Lautakunta suositteli vastaajaa maksamaan 200 euron hyvityksen hakijaa kohden.

(Lainvoimainen)

Asioiden käsittely yhdessä

Hallintolain 25 §:n mukaan, jos viranomaisessa tehtävä päätös saattaa merkittävästi vaikuttaa muun samassa viranomaisessa samanaikaisesti vireillä olevan asian ratkaisemiseen, viranomaisen on valmisteltava asiat yhdessä ja ratkaistava samalla kertaa, jollei yhdessä käsittelemisestä aiheudu haitallista viivytystä tai jollei se ole asian laadun taikka luonteen vuoksi tarpeetonta. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on valmistellut yhdessä ja ratkaissut samalla kertaa asiat YVTLTK 14XX/20XX ja 14XX/20XX hallintolain 25 §:n nojalla.

Asian tausta

Hakijat A ja B ovat liikuntarajoitteisia, eivätkä he ole päässeet vastaajan ylläpitämään esteelliseen museoon.

Hakijoiden vaatimukset

Hakijat pyytävät lautakuntaa käsittelemään asian.

Hakijoiden perustelut

Hakijat katsovat, että vastaaja on kohdellut heitä syrjivästi heidän vammaisuutensa perusteella, koska vastaajayhdistyksen ylläpitämään museoon ei ole esteetöntä pääsyä.

Hakijat ovat neuvotelleet museon oppaana toimineen asiamiehensä kautta vastaajan kanssa hakijoiden vierailusta museoon viikkoa ennen juhannusta 2023. Hakijoille kerrottiin, että museoon tulee uusi ovi ja sen jälkeen sinne suunnitellaan pyörätuoliluiska. Hakijoiden mukaan vastaajayhdistyksen hallitus oli helmikuussa 2023 tehnyt päätöksen, että pyörätuoliluiska rakennetaan. Luiskan kiinnityskohdistakin oli keskusteltu rakennusyrittäjän kanssa, jonka mielestä luiskan saisi asennettua siten, että sitä käytetään vain tarvittaessa. Rappuja ei siis olisi tarvinnut vaihtaa. Hakijoiden mukaan vastaajan edustaja vielä ehdotti, että saunan terassille suunniteltuun kaiteeseen käytettävät rahat siirrettäisiin pyörätuoliluiskan rakentamiseen. Keväällä 2023 hallituksen puheenjohtaja kuitenkin ilmoitti, että pyörätuoliluiskaa ei asennetakaan.

Hakijoita ihmetyttää, kuinka 120 senttimetrin oviaukkoon ei sovi kaksi luiskaa, joiden leveys yhteensä on noin 50 senttimetriä, jolloin muuta kulkutilaa olisi jäänyt vielä 70 senttimetriä. Pyörätuoliluiskien keskeltä olisi pystynyt kävelemään portaissa.

Hakijoiden mukaan vastaaja ei voi vedota taloudellisten resurssien niukkuuteen, sillä vastaaja on saanut rahallista avustusta. Hakijoiden mukaan esimerkiksi Motonet myi luiskia, joiden hinta asennustöineen olisi ollut noin 200 euroa. Hakijoiden mukaan vanhaankin rakennukseen saa rakennettua esteetön kulku, jos siihen on tahtoa.

Molemmille hakijoille olisi riittänyt, että he olisivat päässeet sisälle verannalle ja kuulleet museon aiheista. Hakijoita olisi voitu taluttaa ja muilla tavoin avustaa kulkemisessa museossa ja käymälään siirtymisessä.

Vastaajan vastaus

Vastaaja ei katso syrjineensä hakijoita.

Vastaajan ylläpitämä museo on – – vanha kesähuvila, joka on vain muutaman viikon vuodessa avoinna yleisölle. Siihen on kaksi kulkua, joissa molemmissa on noin 3–4 porrasta. Sisäovissa on korkeat kynnykset. Rakennuksen rakenteet eivät vastaa nykyisiä lain mukaisia esteettömyysvaatimuksia. Pyörätuoliluiskien rakentaminen on myös vaikeaa, koska ulko-oville johtavat tasanteet eivät täytä esteettömyydestä annettuja vaatimuksia. Lisäksi pyörätuolilla ei mahdu kulkemaan sisätiloissa. Museorakennuksen päädyssä olevat portaat ovat leveydeltään 120 cm. Mikäli luiska rakennettaisiin, niin se peittäisi portaikon kokonaan. Uusi ovi rakennettiin turvallisuussyistä, kun entinen ovi oli rikkoutunut. Museolla on myös ulkokäymälä, johon ei pyörätuoli mahdu.

Hakemuksessa on vastaajan mukaan virheellisesti väitetty, että vastaaja olisi helmikuussa päättänyt luiskan rakentamisesta. Asiaa päätettiin tutkia, koska kaksi hallituksen varajäsentä olivat ottaneet pyörätuoliluiskan rakentamisen esille. Luiskan rakentamisesta kuitenkin luovuttiin, koska laki ei siihen velvoita. Luiskan rakentamista ei sisällytetty vuoden 2023 toimintasuunnitelmaan. Lisäksi se olisi ollut taloudellisesti mahdotonta. Pyörätuoliluiskan rakentaminen jäi keväällä ilmenneiden vesijohtovaurioiden varjoon, kun putkiremontti ohitti kiireellisyydessä ja taloudellisesta näkökulmasta luiskan rakentamisen.

Vanhoilta historiallisilta rakennuksilta ei voi vaatia nykyvaatimusten mukaisia esteettömyysratkaisuja. Vastaaja on esimerkkinä viitannut myös muihin museoihin, jotka eivät ole esteettömiä ja todennut, että monet samantyyppiset historialliset kohteet eivät myöskään ole esteettömiä.

Hakemuksessa mainittu museon opas ei todellisuudessa ole opas. Henkilö on ollut museon naapuri, vapaaehtoinen ja kevääseen 2023 saakka vastaajayhdistyksen hallituksen varajäsen. Hän sanoutui irti kaikesta toiminnasta huhtikuussa 2023. Hänellä ei ole ollut valtuuksia sopia kustannuksia aiheuttavista muutostöistä ilman hallituksen päätöstä.

Toisin kuin hakemuksessa väitetään, hakijat eivät ole olleet henkilökohtaisesti yhteydessä vastaajaan. Jos näin olisi tapahtunut, olisivat osapuolet yhdessä voineet miettiä ratkaisua, millä hakijat olisi voitu avustaa sisään museotiloihin.

Vastaaja on pahoillaan hakijoiden kokemasta pettymyksestä. Museon 13-vuotisen toiminnan aikana nyt esille noussut tilanne on ensimmäinen. Liikuntarajoitteisia vieraita on aina avustettu portaissa. Vastaaja toteaa, että museon esteettömyyden tiedottamisessa on parannettavaa. Vastaajan mukaan se tulee tiedottamaan sekä sähköisissä viestimissä että painetuissa esitteissä, että museo ei ole esteetön. Vastaaja on lisännyt verkkosivuilleen tiedon museon esteellisyydestä ja pyytänyt kuntaa, jossa museo sijaitsee, lisäämään tiedon omille verkkosivuilleen.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että vastaaja on syrjinyt hakijoita yhdenvertaisuuslain 8 §:n vastaisesti laiminlyömällä kohtuullisten mukautusten toteuttamista koskevan velvollisuuden ryhtyä vuoropuheluun hakijoiden kanssa mukautusten järjestämiseksi. Lautakunta kieltää vastaajaa jatkamasta tai uusimasta syrjintää.

Lautakunta suosittelee vastaajaa maksamaan 200 euron hyvityksen hakijaa kohden.

Kysymyksenasettelu

Asiassa on kysymys siitä, onko vastaaja syrjinyt hakijoita heidän vammaisuutensa perusteella epäämällä heiltä kohtuulliset mukautukset, joiden avulla he olisivat voineet vierailla vastaajan ylläpitämässä museossa.

Perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin ketään ei saa syrjiä muun ohella vammaisuuden perusteella. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi tässä laissa tarkoitettua syrjintää on muun ohella kohtuullisten mukautusten epääminen.

Yhdenvertaisuuslain 15 §:n 1 momentin mukaan muun muassa palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa muun ohella saada yleisesti tarjolla olevia palveluita.

Yhdenvertaisuuslain 15 §:n 2 momentin 31.5.2023 asti voimassa olleen sanamuodon mukaan mukautusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon vammaisen ihmisen tarpeiden lisäksi 1 momentissa tarkoitetun toimijan koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki.

Yhdenvertaisuuslain 15 §:n 2 momentin 1.6.2023 alkaen voimassa olevan sanamuodon mukaan mukautusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan ensisijaisesti huomioon vammaisen ihmisen tarpeet ja lisäksi 1 momentissa tarkoitetun toimijan koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki.

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista annetun yleissopimuksen (jäljempänä vammaisyleissopimus) 2 artiklan mukaan "syrjintä vammaisuuden perusteella" tarkoittaa vammaisuuteen perustuvaa erottelua, syrjäyttämistä tai rajoittamista, jonka tarkoituksena tai vaikutuksena on heikentää tai mitätöidä kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien tunnustamista, nauttimista tai käyttämistä yhdenvertaisesti muiden kanssa politiikan, talouden, sosiaaliturvan, kulttuurin tai yksilön oikeuksien alalla tai muulla alalla. Se sisältää kaikki syrjinnän muodot, kohtuullisen mukauttamisen epääminen mukaan lukien.

Vammaisyleissopimuksen 2 artiklan mukaan "kohtuullinen mukauttaminen" tarkoittaa tarvittaessa yksittäistapauksissa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta ja joilla varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vammaisyleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen kohtuullisten mukautusten tekemisen.

Vammaisyleissopimuksen 30 artiklan 1 c kohdan mukaan sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden osallistua yhdenvertaisesti muiden kanssa kulttuurielämään ja toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen, että vammaiset henkilöt pääsevät paikkoihin, joissa tarjotaan kulttuuriesityksiä tai -palveluja, kuten muun ohella museoihin, ja pääsevät mahdollisuuksien mukaan kansallisen kulttuurin kannalta merkittäviin monumentteihin ja kohteisiin.

Muita tulkintaohjeita

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean (CRPD-komitea) yleiskommentin nro 6 mukaan kohtuullinen mukauttaminen on ex nunc -velvollisuus eli se on taattava siitä hetkestä alkaen, kun vammaisen henkilön esteettömyyden ja saavutettavuuden tarve ilmenee esteellisessä tilanteessa tai ympäristössä tai kun hän haluaa käyttää oikeuksiaan. Kohtuullisten mukautusten tekemistä koskeva velvollisuus on luonteeltaan yksilöllistetty reaktiivinen velvollisuus, joka astuu voimaan siitä hetkestä alkaen, kun mukautusten tekemistä koskeva pyyntö vastaanotetaan. Kohtuullinen mukauttaminen edellyttää, että velvollinen taho ryhtyy vuoropuheluun vammaisen henkilön kanssa. On tärkeää panna merkille, että kohtuullista mukauttamista koskeva velvollisuus ei rajoitu tilanteisiin, joissa vammaisen henkilö on pyytänyt mukautusten tekemistä tai joissa voidaan osoittaa, että väitetyksi velvollinen taho oli todellisuudessa tietoinen kyseessä olleen henkilön vammaisuudesta. Velvollisuuden olisi koskettava myös tilanteita, joissa mahdollisen velvollisen tahon olisi pitänyt ymmärtää, että kyseessä olleella henkilöllä on jokin vamma, jonka vuoksi mukautukset on tehtävä, jotta poistetaan esteet oikeuksien käyttämisen tieltä. (Committee on the Rights of Persons with Disabilities, General Comment No. 6 (2018), kohta 24 b)

Syrjintäolettan syntyminen

Syrjintäolettan syntyminen yhdenvertaisuuslain 28 §:ssä tarkoitetulla tavalla edellyttää, että vireillepanijan esittämien tai muiden asiaa käsiteltäessä esiin tulleiden seikkojen perusteella voidaan objektiivisesti arvioiden olettaa syrjinnän kieltoa rikotun. Pelkkä väite tai epäily syrjinnän kiellon rikkomisesta ei riitä olettan syntymiseen. Täyttä näyttöä syrjinnästä ei kuitenkaan edellytetä, vaan riittävää on, että tuomioistuimelle tai muulle asiaa käsittelevälle toimivaltaiselle viranomaiselle syntyy esille tulleiden seikkojen valossa perustellusti olettaa syrjinnän kiellon vastaisesta menettelystä. (HE 19/2014 vp s. 93.)

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa aluksi, ettei jälkikäteen ole mahdollista selvittää kaikkien tapahtumien tarkkaa sisältöä. Koska osapuolilla on osittain erilainen käsitys tapahtumista, lautakunta arvioi näyttöä syrjintäolettan syntymisen osalta kokonaisuutena ottaen huomioon kaiken asiassa kertyneen selvityksen.

Hakijat katsovat, että vastaaja on kohdellut heitä syrjivästi heidän vammaisuutensa perusteella, koska vastaajayhdistyksen ylläpitämään museoon ei ole esteetöntä pääsyä. Esitetyn selvityksen perusteella vastaajan ylläpitämä museo on vanha historiallinen rakennus, joka ei noudata nykypäivän esteettömyysvaatimuksia. Lautakunta katsoo saadun selvityksen perusteella, että asiassa on arvioitava, onko vastaaja evännyt hakijoilta yhdenvertaisuuslain 15 §:ssä tarkoitetut kohtuulliset mukautukset.

Lautakunta toteaa selvyyden vuoksi, että se arvioi hakijan esittämiä syrjintäväitteitä yksinomaan yhdenvertaisuuslain vaatimusten perusteella. Esimerkiksi esteettömyyttä koskevista vaatimuksista sekä yleis- ja pysyväisluonteisista esteettömyystoimenpiteistä ei säädetä yhdenvertaisuuslaissa,

vaan muualla lainsäädännössä. Kohtuulliset mukautukset on käsitteellisesti erotettava yleis- ja pysyväisluonteisista esteettömyystoimenpiteistä (HE 19/2014 vp, s. 79).

Yhdenvertaisuuslain 4 §:ää koskevien esitöiden mukaan palveluiden tarjoajalla tarkoitetaan yhdenvertaisuuslaissa sitä, joka ammattimaisesti tarjoaa palveluja yleisesti saataville. Ammattimainen palvelujen tarjoaja voi myös olla esimerkiksi sellainen yleishyödyllinen yhdistys, joka säännöllisesti, ammattimaiseen tapaan tarjoaa palveluita vastikkeetta yleisesti saataville. Palveluiden yleisesti saatavilla olemisella tarkoitetaan sitä, että niitä tarjotaan muulle kuin etukäteen rajatulle, suppealle henkilöiden joukolle. (HE 19/2014 vp, s. 60)

Lautakunta toteaa, että vastaaja on museopalveluita kesäaikaan tarjotessaan yhdenvertaisuuslain 4 §:n 4 momentin tarkoittama palvelujen tarjoaja, jolla siten lähtökohtaisesti on yhdenvertaisuuslain 15 §:n perusteella velvollisuus tehdä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa saada sen yleisesti tarjolla olevia museopalveluita.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan toimenpide on "tarvittava" esimerkiksi silloin, kun jokin palvelu ei ole vammaisen ihmisen saatavilla muihin henkilöihin verrattuna vastaavalla tavalla ilman mukautusta. Mukautus voi tällaisessa tilanteessa olla esimerkiksi luiskan asettaminen tilapäisesti portaisiin pyörätuolia varten. (HE 19/2014 vp, s. 79)

Asiassa esitetyn selvityksen perusteella liikuntarajoitteiset hakijat eivät ole voineet vierailla vastaajan ylläpitämässä museossa rakennuksen esteellisyyden johdosta. Tämä on olennaisesti vaikuttanut hakijoiden vammaisyleissopimuksen 30 artiklassa säädettyyn oikeuteen osallistua yhdenvertaisesti muiden kanssa kulttuurielämään.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että hakijoilla on ollut tarve kohtuullisille mukautuksille voidakseen nauttia vastaajan museopalveluista yhdenvertaisesti muiden kanssa. Näin ollen vastaajalla on lähtökohtaisesti ollut velvollisuus toteuttaa kohtuulliset mukautukset, ja asiassa on syntynyt syrjintäoletta.

Syrjintäolettan kumoaminen

Hakijoiden mukaan portaisiin olisi voitu asentaa tilapäiseen käyttöön tarkoitettu luiska. Hakijoiden mukaan heitä olisi myös voitu taluttaa ja muilla tavoin avustaa kulkemisessa ja käymälään siirtymisessä. Vastaajan mukaan museorakennukseen on kaksi kulkua, joissa molemmissa on noin 3–4 porrasta. Lisäksi sisäovissa on korkeat kynnykset. Pyörätuoliluiskan rakentaminen olisi vastaajan mukaan vaikeaa, koska ulko-oville johtavat tasanteet eivät täytä esteettömyydestä annettuja vaatimuksia ja luiska peittäisi portaikon leveydeltään kokonaan. Vastaajan mukaan museolla on myös ulkokäymälä, johon pyörätuoli ei mahdu.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, ettei asiassa esitetyn selvityksen perusteella ole selvää, olisiko esimerkiksi väliaikaisen pyörätuoliluiskan rakentaminen ollut tosiasiallisesti mahdollista ja siten asianmukainen mukautus kyseessä olevassa konkreettisessa tilanteessa. Mukautusten tulee olla tarkoituksenmukaisia ja turvallisia eikä niistä saa aiheutua vahingon vaaraa (HE 19/2014 vp, s. 80). Vastaaja on luopunut luiskan rakentamisesta siitä syystä, että laki ei tätä vastaajan mukaan edellytä.

Asiassa esitetyn selvityksen perusteella hakijat ovat asiamiehensä kautta edellyttäneet nimenomaan luiskan rakentamista. Lautakunta toteaa selvyyden vuoksi, että päätöksen siitä, miten tai millainen mukautus toteutetaan, tekee mukautukseen velvoitettu toimija.

Vastaajan mukaan hakijat eivät ole olleet henkilökohtaisesti yhteydessä vastaajaan, jolloin osapuolet olisivat yhdessä voineet miettiä ratkaisua, miten hakijat olisi voitu avustaa sisään museotiloihin. Lautakunta toteaa, että vastaaja on asiassa esitetyn selvityksen perusteella ainakin hakijoiden asiamiehen kautta saanut tiedon, että hakijat haluavat vierailla vastaajan ylläpitämässä museossa.

YK:n CRPD-komitean mukaan kohtuullisten mukautusten tekemistä koskeva velvollisuus edellyttää, että velvollinen taho ryhtyy vuoropuheluun vammaisen henkilön kanssa. Kohtuullisten mukautusten tekemistä koskeva velvollisuus ei rajoitu tilanteisiin, joissa vammaisen henkilö on pyytännyt mukautusten tekemistä. Velvollisuus koskettaa myös tilanteita, joissa mahdollisen velvollisen tahon olisi pitänyt ymmärtää, että kyseessä olevalla henkilöllä on jokin vamma, jonka vuoksi mukautukset on tehtävä, jotta poistetaan esteet oikeuksien käyttämisen tieltä. (CRPD-komitean yleiskommentin nro 6 kohta 24 b)

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että vastaaja ei ole esittänyt lautakunnalle, että se olisi ryhtynyt tai yrittänyt ryhtyä vuoropuheluun hakijoiden kanssa löytääkseen hakijoiden tarpeisiin soveltuvaa mukautusta, jotta hakijat olisivat voineet käyttää vastaajan museopalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vastaajan olisi tullut oma-aloitteisesti pyrkiä toteuttamaan tarvittavat mukautukset kommunikoimalla hakijoiden kanssa joko suoraan tai heidän asiamiehensä kautta. Vastaajalla on ollut velvollisuus ymmärtää, että kohtuullisten mukautukset olisi tehtävä, jotta poistetaan esteet hakijoiden oikeuksien käyttämisen tieltä.

Vuoropuheluun ryhtyminen sekä tarvittavien ja asianmukaisten mukautusten toteutusmahdollisuuksien selvittäminen ei ole katsottava olevan kohtuutonta vastaajalle, vaikka se on pieni yhdistys, jonka toiminnan laajuus on pientä ja jolla on pienet taloudelliset resurssit. Asiassa ei voida arvioida konkreettisten mukautusten kohtuullisuutta, sillä vastaaja ei ole selvittänyt mahdollisia mukautusvaihtoehtoja.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo edellä selostetun perusteella, että vastaaja on syrjinyt hakijoita heidän vammaisuutensa perusteella laiminlyömällä kohtuullisten mukautusten tekemistä koskevan velvollisuuden ryhtyä vuoropuheluun hakijoiden kanssa ja pyrkiä löytämään hakijoiden tarpeisiin soveltuvan mukautuksen.

Hyvitystä koskeva suositus

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voi yhdenvertaisuuslain 20 §:n 3 momentin mukaan suositaa hyvityksen maksamista syrjinnän kohteeksi joutuneelle.

Yhdenvertaisuuslain 24 §:n 1 momentin mukaan hyvityksen tulee olla oikeudenmukaisessa suhteessa teon vakavuuteen. Teon vakavuutta arvioidaan ottamalla huomioon rikkomuksen laatu, laajuus ja kesto.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan rikkomuksen laatu, laajuus ja kesto vaikuttavat hyvityksen määrään siten, että mitä vakavammasta ja mitä kauemmin jatkuneesta oikeudenloukkauksesta on kysymys, sitä suurempi tuomittavan hyvityksen tulisi olla. Rikkomuksen vakavuutta arvioidaan objektiivisten kriteerien eikä pelkästään loukatun subjektiivisen kokemuksen perusteella. Syrjinnän laatua ja laajuutta arvioitaessa voidaan kiinnittää huomiota esimerkiksi siihen, mitä ja kuinka vakavia seurauksia syrjinnästä on loukatulle aiheutunut, onko syrjintä ollut tietoista ja onko syrjintä perustunut useaan syrjintäperusteeseen. Hallituksen esityksessä korostetaan oikeasuhtaisuutta hyvityksen määrän arviointia ohjaavana periaatteena. (HE 19/2014 vp, s. 90)

Yhdenvertaisuuslain 24 §:n 3 momentin mukaan hyvitystä voidaan kohtuullistaa tai se voidaan jättää määräämättä, jos hyvitys muodostuisi kohtuuttomaksi ottaen erityisesti huomioon kieltoa rikkoneen pyrkimykset estää tai poistaa menettelyn vaikutukset ja kiellon rikkojan taloudellinen asema.

Hyvityksen kohtuullistamisen ja määräämättä jättämisen tulee perustua kokonaisvaltaiseen harkintaan, jossa erityisesti huomioon otettavia seikkoja ovat rikkojan pyrkimykset estää tai poistaa menettelynsä vaikutukset sekä hänen taloudellinen asemansa. Lisäksi harkinnassa voidaan ottaa huomioon myös kohtuullisuusarvioinnin kannalta merkitykselliset seikat ja olosuhteet. Hyvitys saattaisi joissakin tapauksissa olla kohtuuton seuraamus esimerkiksi palveluja tarjoavalle pienelle yhdistykselle taikka sellaiselle yksityis- tai pienyrittäjälle, jonka liikevaihto on hyvin vähäinen. Hyvitys voi olla kohtuuton seuraamus myös esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa rikkoja on pyrkinyt toimimaan syrjinnän kieltoa tai vastatoimien kieltoa koskevan vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti taikka joissa hän on loukattua tyydyttävällä tavalla korjannut menettelynsä seuraukset. Tällaisissa tilanteissa hyvitystä voitaisiin kohtuullistaa tai se voitaisiin jättää määräämättä. (HE 19/2014 vp, s. 91)

Lautakunta toteaa, että asiassa on kyse siitä, että vastaaja on laiminlyönyt sen velvollisuuden ryhtyä vuoropuheluun hakijoiden kanssa, jotta he olisivat voineet yhdenvertaisesti muiden kanssa käyttää vastaajan museopalveluita. Lautakunta toteaa, että menettely jatkui museon kesäaukioloaikojen loppumiseen saakka 2023 ja tulee asiassa esitetyn selvityksen perusteella jatkumaan museon kesäaukioloaikoina myös vuonna 2024. Lautakunta katsoo, että oikeudenmukainen hyvitys on ilman kohtuullistamista 1 000 euroa hakijaa kohden.

Asiassa on vielä arvioitava, onko hyvityssuosituksen määrää syytä kohtuullistaa tai jättää suosittelematta. Vastaajan toiminnan luonteesta ja taloudellisesta asemasta johtuen lautakunta katsoo, että kohtuullinen hyvityksen määrä on 200 euroa hakijaa kohden.

Johtopäätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että vastaaja on syrjinyt hakijoita yhdenvertaisuuslain 8 §:n vastaisesti laiminlyömällä kohtuullisten mukautusten toteuttamista koskevan velvollisuuden ryhtyä vuoropuheluun hakijoiden kanssa mukautusten järjestämiseksi. Lautakunta kieltää vastaajaa jatkamasta tai uusimasta syrjintää.

Lautakunta suosittelee vastaajaa maksamaan 200 euron hyvityksen hakijaa kohden.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Perusteluissa mainitut.

Muutoksenhaku

Lautakunnan asettamaan suositukseen hakijoille maksettavasta hyvityksestä ei saa hakea muutosta.

Muilta osin päätökseen saa hakea muutosta hallinto-oikeudelta. Muutoksenhakuohjaus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Outi Anttila (puheenjohtaja), Jussi Junni, Assi Salminen ja Milka Sormunen.
Asian esittelijä Rasmus Johnson.